

Taslak Piyasa Analizi

Kamuoyu Görüşüne Açılmış
Belge

Yayın Tarihi:
6 Mart 2014

Görüş için son geri dönüş
tarihi:
17 Nisan 2014

Ref: 2014-2007/879/EC-7-V1.0

Mobil Çağrı Sonlandırma Pazarı

Mart 2014, LEFKOŞA

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	4
2. Raporda Değerlendirilecek Olan Hizmet	6
2.1 Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti	8
3. İlgili Pazarların Tanımı	11
3.1 Mobil Çağrı Pazarının Yapısı	11
3.2 İlgili Ürün/Hizmet Pazarı.....	12
3.2.1 Talep Yönlü İkame	13
3.2.2 Arz Yönlü İkame	18
3.3 Coğrafi Pazar	19
4. İlgili Pazarda Düzenleme Gereksinimi	20
4.1 Üçlü Kriter Testi	20
4.1.1 Birinci Kriter	20
4.1.2 İkinci Kriter	20
4.1.3 Üçüncü Kriter	21
4.2 Sonuç	21
5. Rekabet Seviyesinin Analizi	22
5.1 Pazar Payları	22
5.2 Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet	23
5.3 Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü	23
5.4 Dengeleyici Alıcı Gücünün Düşüklüğü veya Olmaması	24
5.5 Geleceğe Dönük Değerlendirme	24
5.6 EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcıların Belirlenmesi	25
6. EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcılarına Getirilecek Yükümlülükler	26
6.1 Erişim ve/veya Ara bağlantı Sağlama Yükümlülüğü	27
6.2 Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü.....	29
6.3 Şeffaflık Yükümlülüğü	29
6.4 Referans Ara Bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü.....	30
6.5 Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü	31

6.6 Muhasebeyi Ayırma Yüklümlülüğü	33
6.7 Ortak Yerleşim Yüklümlülüğü.....	33
7. SONUÇ	34
KAMUOYU GÖRÜŞÜ SORULARI	36

1. Giriş

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 29 Aralık 2011 tarihli yirmi dördüncü birleşiminde oybirliğiyle kabul olunan "6/2012 sayılı Elektronik Haberleşme Yasası", bundan sonra 'Yasa' olarak adlandırılacak, Anayasanın 94'üncü maddesinin (1)'inci fıkrası gereğince Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle ilan edilmiştir.

Yasa çerçevesinde bağımsız bir denetleme kurumu olarak yürürlüğe geçmiş olan Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu, bundan sonra 'Kurum' olarak adlandırılacak, ilgili elektronik haberleşme pazarlarında¹ rekabetin sağlanması ve pazarda sunulan hizmet kalitesinin artması için Yasanın 34'üncü maddesinin (7)'nci fıkrasında yer alan "İlgili piyasaların tanımlanmasını, piyasa analizlerinin yapılmasını ve uygun ve orantılı düzeltici tedbirlerin belirlenmesini içine alan piyasa inceleme süreci, Kurum tarafından, en az iki yılda bir veya ihtiyaç hissedildiğinde yapılır" hükmü çerçevesinde piyasa analizi hazırlamakla görevlendirilmiştir.

İlgili mevzuat ışığında, Kurum tarafından hazırlanan ilk piyasa analizinde incelenen pazar '**Mobil Çağrı Sonlandırma**' pazarıdır. Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinin (7)'nci fıkrasında "Kurum piyasa analizlerine yönelik olarak, en az 30 (otuz) iş günü süre vermek suretiyle Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşünü almak zorundadır. Kurum, piyasa analizlerine yönelik Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşü alınmasına ilişkin dokümanları, Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşleri sonrası değerlendirmeleri içeren dokümanları ve piyasa analizleri sonucunda getirilen yükümlülükleri ihtiva eden nihai piyasa analizi dokümanlarını internet sitesinde yayımlar" ifadesine yer verilmektedir. Kamuoyu görüşünün alınmasına ilişkin süreç 06/03/2014 tarihinde başlayacak olup, bu piyasa analizinde yer alan değerlendirmelere yönelik görüş ve önerilerinizin 17/04/2014 tarihine kadar **Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu, Osmanpaşa Caddesi, Feray Yağcıoğlu Apt. Kat.2 Daire 1, Lefkoşa** adresine ve ayrıca berk.tuncali@bthk.org veya kemal.elmas@bthk.org e-mail adreslerine gönderilmeleri gereklidir.

Yapılan değerlendirmelerle ilgili olarak her türlü görüş ve öneriye açık olunmakla birlikte, piyasa analizi çalışmalarında geri dönüşlerden azami şekilde istifade edilebilmesi için her bir görüş veya önerinin piyasa analizi içerisinde yer alan ilgili soru numarası referans gösterilerek gerekçeleri ile birlikte yazılması gerekmektedir. Görüş ve önerilerin gerekçeli bir şekilde sunulması büyük önem arz etmekte olup, gerekçesiz olarak sunulan görüş veya önerilerin dikkate alınmaması söz konusu olabilecektir.

¹ Rapor kapsamında geçen "pazar" ve "piyasa" kavramları eşanlamlı olarak kullanılmaktadır.

Sorularınız veya daha detaylı bilgi için ilgili uzmanlar ile aşağıdaki kanallar vasıtasıyla bağlantıya geçilebilir;

	Telefon	Faks	E-mail
Berk TUNCALI	0392 227 9611 D.17	0392 227 9635	berk.tuncali@bthk.org
Kemal ELMAS	0392 227 9611 D.16	0392 227 9635	kemal.elmas@bthk.org

Piyasa analizine ilişkin olarak kamuoyundan alınacak yorum ve öneriler Kurumumuz internet sitesinde yayımlanabilecektir. Bu bakımdan, gönderilecek cevaplarda tarafların gizli kalmasını istedikleri ticari sır niteliğindeki kısımların da ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

Alınan görüş ve önerilerin değerlendirilmesini müteakip Kurumumuz, mobil çağrı sonlandırma pazarına ilişkin görüşleri gözden geçirecek ve kamuoyu görüşlerini içeren bir piyasa analizi dokümanı yayımlayacaktır. İdari işlemlerin açıklığı ve şeffaflık ilkesi gereği, piyasa analizine görüş gönderen tarafların isimleri de yer alacaktır.

Kamuoyu görüşünün alınmasına ilişkin bu piyasa analizi belgesi, aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

- 2'nci Bölüm - değerlendirilecek hizmet olan mobil çağrı sonlandırma hizmetinin kapsamı, tanımı ve ülkemizdeki yapı ile ilgili değerlendirmeleri,
- 3'üncü Bölüm - mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin ilgili pazar hakkında Kurum görüşleri, pazar tanımlaması prosedürü hakkında genel bilgiler, konuya ilişkin talep ve arz yönlü değerlendirmeleri,
- 4'üncü Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında düzenleme gereksinimine ilişkin değerlendirmeler ve üçlü kriter testi,
- 5'inci Bölüm - Kurumumuzun ilgili piyasanın analiz edilmesine yönelik yaklaşımları ve söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunup bulunmadığına ilişkin görüşleri,
- 6'ncı Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler,
- 7'nci Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcısına getirilmesi teklif edilen yükümlülükler,
- Kamuoyu Görüşü Bölümü - kamuoyu görüşlerinin alınmasına ilişkin soruların listesi.

2. Raporda Değerlendirilecek Olan Hizmet

Avrupa Komisyonu'nun, bundan sonra 'Komisyon' olarak adlandırılacak, 2003 yılında yayımlanan Tavsiye Kararında (2003/311/EC)², 16 no'lu pazar "Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı" olarak tanımlanmaktaydı. 17 Aralık 2007 tarihinde, Komisyon tarafından yeniden düzenlenerek yayımlanan yeni Tavsiye Kararında (2007/879/EC)³ ise, söz konusu tanımlar değiştirilmemiş, toptan 7 no'lu pazarın "Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı" olduğu belirtilmiştir. İşbu Komisyon tavsiye kararlarından yola çıkılarak, Kurumumuz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (K.K.T.C.) elektronik haberleşme piyasasını incelemiş ve düzenleme gereksinimi duyulan pazarları 21/02/2014 tarihli ve 2014 – DK/ BTHK – 38.84 sayılı Kurul Kararı ile belirlemiştir. Bunun sonucunda ülkemiz piyasası temel alındığında, "Mobil Şebekelerde Çağrı Sonlandırma Pazarı" öncül (ex-ante) düzenleme için uygun olduğu saptanmıştır.

Yasa'da 'ara bağlantı' kavramı, "bir haberleşme sağlayıcının kullanıcılarının aynı veya bir başka haberleşme sağlayıcının kullanıcılarıyla haberleşmesini veya bir başka haberleşme sağlayıcının sağladığı hizmetlere erişmesini temin etmek için aynı veya farklı haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin fiziksel ve mantıksal olarak birbirine bağlanması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Teknik olarak mobil şebekede çağrı sonlandırma, bir şebeke üzerinden başlatılan bir çağrının, başka bir şebekede yer alan aboneye fiziki olarak ulaşabilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla farklı şebekeler arasında trafiğin taşınabilmesi için ve farklı şebekelerdeki abonelerin birbirleri ile iletişim kurabilmeleri için, haberleşme sağlayıcıların kendi aralarında ara bağlantı yaparak çağrı taşıma ve çağrı sonlandırma hizmeti satın almalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ara bağlantı hizmetleri kapsamında bir haberleşme sağlayıcının diğer haberleşme sağlayıcının şebekesine bağlı kullanıcılara ulaşmak üzere ilettiği çağrının söz konusu haberleşme sağlayıcının şebekesine teslim edildiği ana kadarki süreçte sahip olduğu kontrol, çağrıların ara bağlantı yapılan haberleşme sağlayıcının şebekesine teslim edildiği noktadan itibaren söz konusu haberleşme sağlayıcının eline geçmektedir.

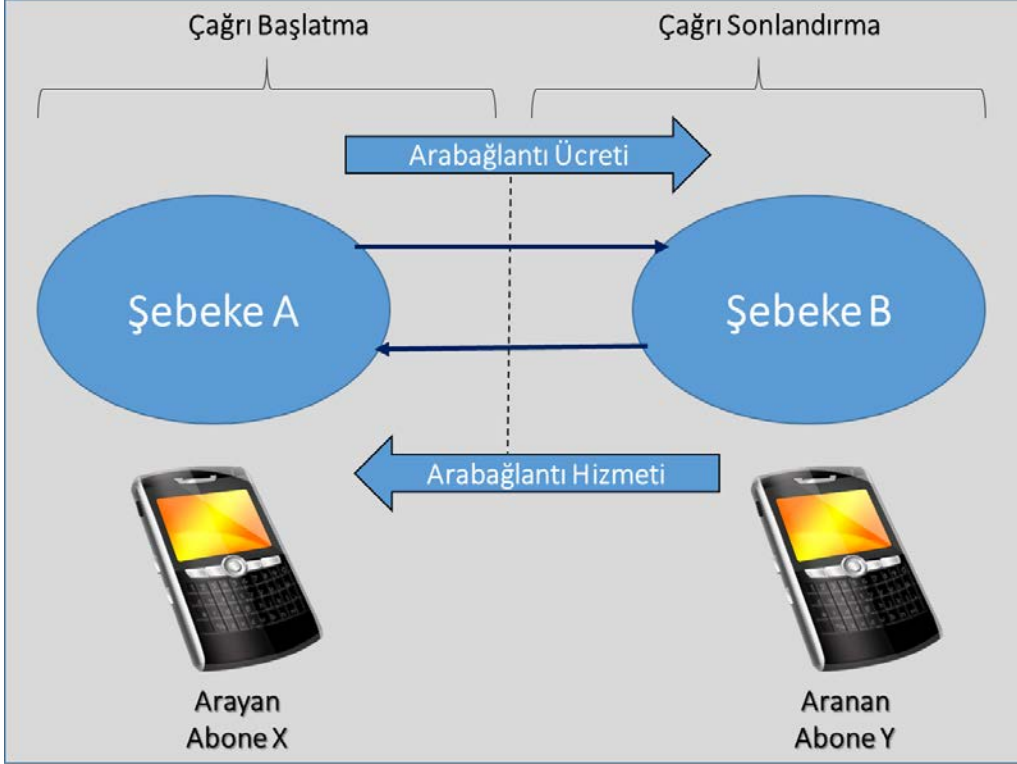
Örneğin aşağıdaki Şekil 1'de görüldüğü üzere **A** şebekesine bağlı **X** kullanıcısının **B** şebekesindeki **Y** kullanıcıyı aradığı durumda **B** haberleşme sağlayıcısının **A** haberleşme sağlayıcısına çağrı sonlandırma hizmeti vermesi gerekmektedir. Aynı şekilde **A** haberleşme sağlayıcısı ise **B** haberleşme sağlayıcısına dakika başına çağrı sonlandırma ücreti ödemesi gerekmektedir.

² Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2003/311/EC

Available at <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:114:0045:0045:EN:PDF>

³ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

Available at <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:344:0065:0069:en:PDF>

Şekil 1 Genel hatları ile ara bağlantı kavramının açıklanması

Çağrı sonlandırma hizmetinin mevcut olmadığı bir pazarda, kullanıcılar sadece kendilerinin bağlı olduğu şebekede bulunan aboneler ile görüşme yapmak ile kısıtlanmış olacaktır. Bir başka ifadeyle kullanıcıların farklı haberleşme sağlayıcıların şebekelerine bağlı olan diğer kullanıcıları aramaları mümkün olmayacaktır.

Söz konusu husus, genel anlamda kişilerin istedikleri kişilerle haberleşme özgürlüklerinin kısıtlanması ve öncelikle şebeke büyüklükleri ve abone sayıları gibi kriterler bakımından küçük olan haberleşme sağlayıcıların pazardan dışlanmalarına yol açma gibi sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla, haberleşme sağlayıcıların birbirleriyle rekabet edebilmeleri, makul koşullarda birbirlerinden karşılıklı olarak çağrı sonlandırma hizmetini alabilmelerine bağlıdır.

Mobil çağrı hizmeti 'toptan' pazarda yer alan bir girdi olup, toptan çağrı başlatma ve çağrı taşımaya ek olarak, değişik türlerdeki çağrı hizmetlerinin sunulmasını sağlamaktadır. Söz konusu çağrı sonlandırma hizmetleri, önceden de belirtildiği gibi farklı şebekelere bağlı kullanıcılar arasında iletişim sağlanması amacı ile haberleşme sağlayıcıların birbirlerinden aldıkları hizmetleri ifade etmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetlerinin perakende düzeyde hizmet alan abone ya da kullanıcılar yerine haberleşme sağlayıcıların birbirlerine sunulması, bu hizmetlerin "toptan düzeydeki hizmetler" olarak değerlendirilmelerini gerektirmektedir. Bu düzeydeki ayırımı ilgili piyasa tanımı çerçevesindeki sınırları belirlemede önemli bir etken olacağı düşünülmektedir. Bu tanım Komisyon'un tavsiye kararlarında belirtilen pazarlarla uyusmaktadır.

Çağrı sonlandırma hizmetinin ödeme mekanizması göz önünde bulundurulduğunda, geçerli olan prensibin *Arayan Taraf Öder*⁴ (ATÖ) olduğu gözlemlenmektedir. Bu prensibe göre, aranan aboneyi barındıran haberleşme sağlayıcı, çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcısından, çağrının sonlandırılmasına kadar olan tüm masrafları ödemesini talep eder. Böylece, şebekede çağrı sonlandırma hizmetine ait olan tüm masraflar, sonlandırma hizmetini talep eden ve satın alan haberleşme sağlayıcı tarafından ödenir. Çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcı, çağrı sonlandırma ücretini bir maliyet olarak görüp bu maliyeti kendi abonelerinin perakende ücretlerine yansıtmaktadır.

Yukarıda belirtilen '*Arayan Taraf Öder*' prensibinden yola çıkarak, herhangi bir haberleşme sağlayıcı tarafından başlatılıp, başka bir şebekede sonlanan çağrılar için ortaya çıkan çağrı sonlandırma ücretini, çağrıyı başlatan veya taşıyarak kendine teslim eden haberleşme sağlayıcıya yansıtmasıyla sonuçlanmaktadır.

Daha önceden de belirtildiği üzere, bu piyasa analizi belgesinde söz konusu hizmetlerden Mobil şebekelerde çağrı sonlandırma hizmeti incelenecek olup, ardından anılan hizmete ilişkin ilgili pazarda Etkin Piyasa Gücü'ne (EPG) sahip haberleşme sağlayıcılar ile bu haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler tespit edilecektir.

2.1 Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti

Mobil haberleşme pazarında, haberleşme sağlayıcıların birbirleri arasında çağrı sonlandırma hizmetini verebilmeleri için çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcının şebekesi ile aranan abonenin ait olduğu şebeke arasında bir ara bağlantı noktasının kurulması gerekmektedir.

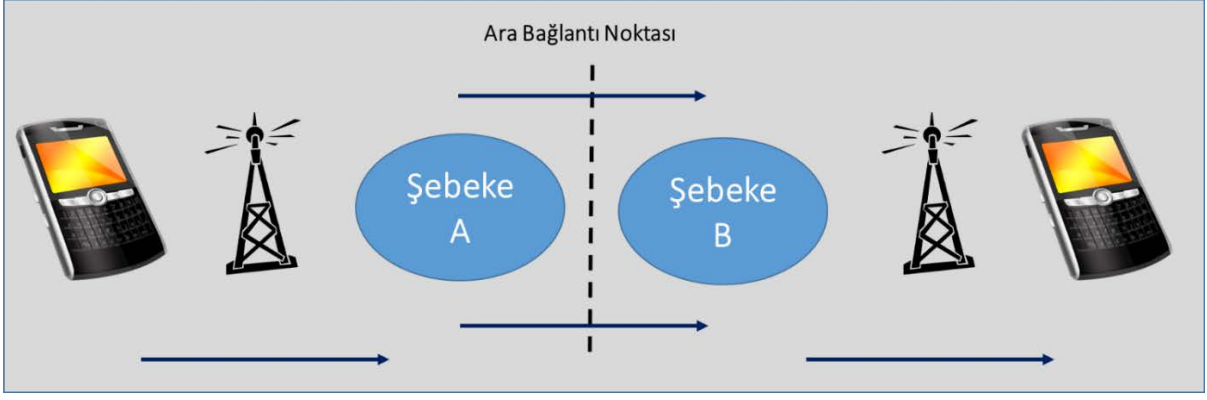
Mobil şebekelerde sunulan çağrı sonlandırma (ara bağlantı) hizmetleri kapsamında yer alan hizmetler piyasa analizi sürecinde izlenen teknolojik tarafsızlık ilkesi gereği teknolojiler arası ayrıma gidilmeksizin ve çağrının nereden başlatıldığına bakılmaksızın incelenmektedir.

Aşağıdaki şekilde (**Şekil 2**) mobil şebekelerde çağrı sonlandırmaya ilişkin basit anlamda farklı mobil şebekeler arasındaki ara bağlantı gösterilmektedir. Bu kapsamda, **A** şebekesinde başlayan bir çağrı, **A** ve **B** şebekesi arasında kurulmuş olan trafik değişim (ara bağlantı) noktasından geçerek **B** şebekesinde sonlanmaktadır.

---

⁴ Calling Party Pays (CPP)

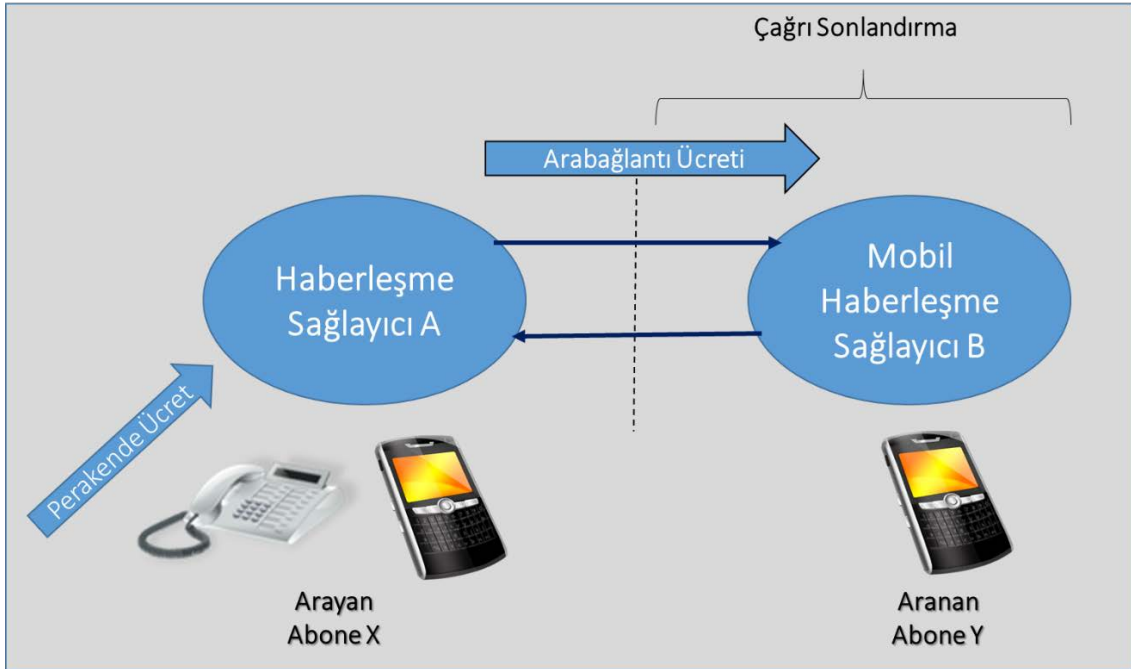

Şekil 2 Mobil Şebekeler Arasındaki Ara bağlantı

Mobil şebekelerde sunulan sonlandırma hizmeti, çağrının santralden son kullanıcının mobil telefonuna (müşteri ekipmanına) kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir.

Söz konusu çağrı herhangi bir şebekede başlamış olup mobil bir şebekede sonlanıyor ise, Şekil 3'de görüldüğü üzere, sabit şebekeden mobil şebekeye doğru başlatılan herhangi bir çağrı, çağrıyı başlatan A haberleşme sağlayıcısının şebekesinden B haberleşme sağlayıcısının şebekesine teslim edilerek B haberleşme sağlayıcısı tarafından sonlandırılmaktadır.

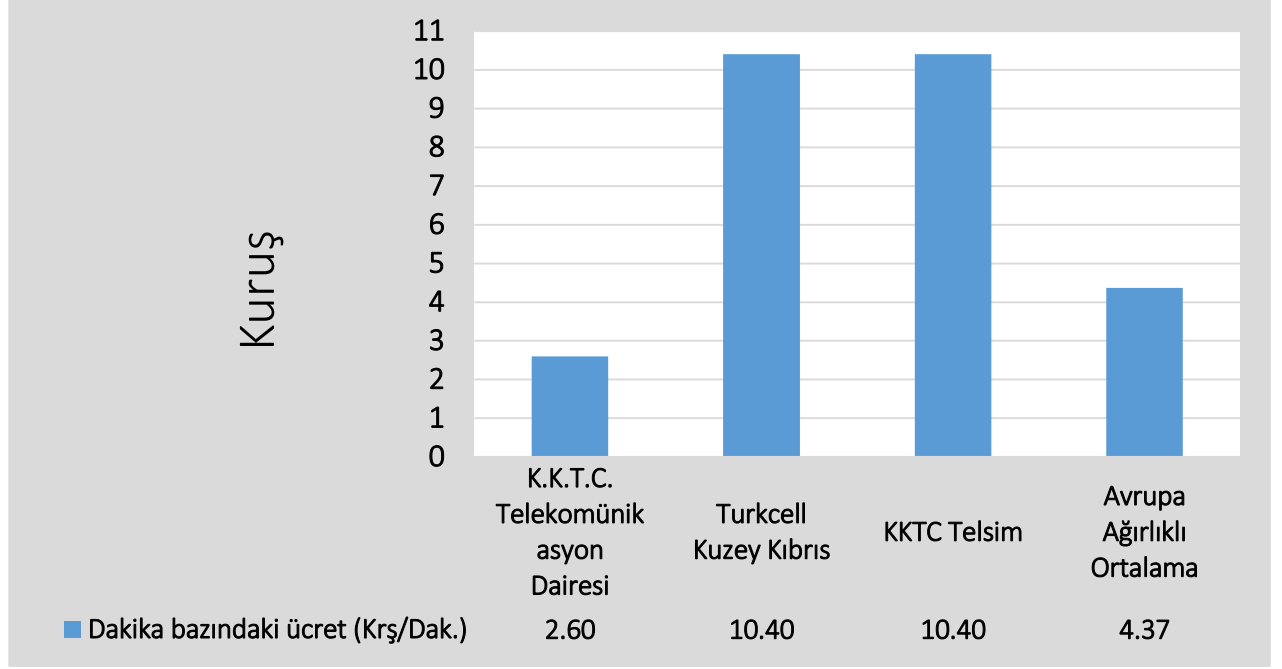

Şekil 3 Genel Hatlarıyla Diğer Şebekeden Mobil Şebekeye Çağrı Sonlandırma Hizmeti

Tüm mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıları, hem iç kullanıma hem de dış kullanıma yönelik olarak çağrı sonlandırma hizmeti sunmaktadır. Çağrının iç kullanıma yönelik sonlandırılması, aynı haberleşme sağlayıcıya ait aboneler arasında gerçekleşen çağrının haberleşme sağlayıcının kendi şebekesi aracılığıyla, aranan abonenin mobil telefonuna kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir. Çağrı sonlandırma hizmetinin dış kullanıma yönelik sunumu ise hizmetin haberleşme sağlayıcı tarafından kendisi ile ara bağlantı yapmış olan bir başka

haberleşme sağlayıcıya sunulmasını ifade etmektedir. Hizmetin dış kullanıma yönelik sunumu, başlatılan çağrının bir trafik değişim noktasından itibaren taşınmasını gerektirmektedir.

K.K.T.C.'nde faaliyet gösteren sabit ve mobil telefon hizmeti veren haberleşme sağlayıcıların yürürlükteki çağrı sonlandırma ücretleri ile Avrupa Birliği ortalamaları aşağıdaki tabloda (**Tablo A**) belirtilmiştir;

Tablo A Sabit ve Mobil telefon hizmeti sunan haberleşme sağlayıcılarının yürürlükte bulunan çağrı sonlandırma ücretleri ile Avrupa Mobil Sonlandırma Ücretleri Ortalaması Kıyaslaması ⁵⁶

SORU 1

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

⁵ Mobil haberleşme sağlayıcıların uyguladıkları çağrı sonlandırma ücretlerine %25 Özel İletişim ve Haberleşme Vergisi (ÖİHV) dahil edilmemiştir.

⁶ Türk Lirası – Euro kuru rapor boyunca 3.00 TL/EUR olarak hesaplanmıştır.

3. İlgili Pazarların Tanımı

Pazarın tanımlanması, pazara ilişkin rekabetçi kısıtların sistematik biçimde ifade edilmesi ve piyasa analizi sürecinde yer alan sonraki aşamalara temel teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır.

Yasa'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında ve ilgili Yasa altında yapılmış olan "*Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler*" Tüzüğü'nün 2'nci maddesine göre 'ilgili piyasa', "*herhangi bir türden elektronik haberleşme hizmetlerine ait veya bunların yerini tutabilecek başka elektronik haberleşme hizmetlerine ait bir piyasa*" olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, aynı Tüzüğün 10'uncu maddesinde ise Kurumun, ilgili piyasaların tanımını "*haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler kapsamında; (ikame edilebilirlik ve kullanıcı davranışları doğrultusunda) sunulan ürün ve hizmet grupları, hizmet sunulan müşteri grupları, ürün ve hizmetlerin sunulduğu coğrafi alan ile etkilenen alanı dikkate alarak belirleyeceğini*" belirtmektedir. Bu itibarla, ilgili pazar kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin, hem coğrafi boyut hem de söz konusu pazarı teşkil edebilecek ürün/hizmetlerin ikame edilebilirliği temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İkame edilebilirlik, üreticilere veya tüketicilere göre ürünlerin birbirlerinin yerine geçebilmelerinin ölçütüdür. Bu kapsamda talep açısından, ürünler alıcıların gözünde ikame edilebilir olmalıdır. Arz açısından ise ilgili ürünü veya bu ürüne yakın ikame bir başka ürünü üreten ya da üretim olanaklarını kolaylıkla bu ürünleri üretmek için kullanabilen firmalar değerlendirilmektedir.

Arz ve talep ikamesinin değerlendirilmesi aşamasında, uygulanabilir olduğu durumlarda varsayımsal tekel testi de dâhil olmak üzere, çeşitli yöntemler göz önünde bulundurulmaktadır. Varsayımsal tekel testi kapsamında, varsayımsal tekel niteliğindeki bir haberleşme sağlayıcının "*geçici olmayan, küçük fakat belirgin bir fiyat artışı*"⁷ uygulamasına karşın, kârlılığını engelleyecek derecede satışları düşmeyen ürün veya hizmetin, ikame ürün veya hizmet niteliği taşıması dolayısıyla ayrı bir pazar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer tüm iktisadi varsayımlar gibi oldukça idealize edilmiş koşulları sembolize eden varsayımsal tekel testi, sonuçları itibarıyla incelemeye konu olan ilişkilerin hangi temelde işlediğini göstermesi açısından pratikte uygulanabilir bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.

Daha önceki bölümde belirtildiği üzere, işbu piyasa analizi kapsamında değerlendirilmekte olan pazar, "Mobil Çağrı Sonlandırma Pazarı" olarak belirlenmiştir.

3.1 Mobil Çağrı Pazarının Yapısı

Farklı şebekeler arasındaki çağrılarının temel unsurlarından birisi olan mobil çağrı sonlandırma hizmetleri mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıları ile kullanım hakkı veya bildirim kapsamında yetkilendirilen diğer mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından verilebilmektedir. Ülkemizde hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında hizmet sunan mobil haberleşme sağlayıcılara aşağıda yer verilmektedir.

⁷ Small but Significant and Non-transitory Increase in Price (SSNIP)

GSM/IMT-2000/UMTS haberleşme sağlayıcısı (mobil haberleşme sağlayıcı) olarak faaliyet gösteren;

- *Kıbrıs Mobile Telekomünikasyon Ltd. (Turkcell Kuzey Kıbrıs)*
- *Vodafone Mobile Operations Ltd. (KKTC Telsim)*

şirketleri bulunmaktadır.

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar kendi aralarında ara bağlantı anlaşması yapmış olup bu anlaşma kapsamında mobil çağrı sonlandırma hizmeti vermektedirler. Buna ilaveten, K.K.T.C.'de faaliyet gösteren sabit haberleşme sağlayıcı (K.K.T.C. Telekomünikasyon Dairesi) tarafından başlatılıp mobil şebeke yönünde çağrı sonlandırma da yapılabileceği için, mobil haberleşme sağlayıcılarla, sabit haberleşme sağlayıcı arasında da ara bağlantı anlaşması bulunmaktadır.

3.2 İlgili Ürün/Hizmet Pazarı

Daha önce de yer verildiği üzere, ilgili 'ürün/hizmet pazarı', fiyatları, kullanım amaçları ve işlevsel özellikleri ile rekabet koşulları veya arz-talep yapısı açısından birbirleriyle değiştirilebilir ya da ikame edilebilir ürün/hizmetleri ifade etmektedir. Dolayısıyla geçici olmayan küçük ama belirgin bir fiyat artışını (yaklaşık olarak %5 - %10) temsil eden varsayımsal tekel testi ilgili ürün pazarının tespit edilmesinde işlevsellik sağlayacaktır. Bu kapsamda ilgili ürün/hizmet pazarı, geleneksel anlamda, geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışı testini geçen en küçük ürün grubu olarak tanımlanmıştır. Ancak Komisyon'un benimsediği ve Kurumun ilgili "*Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler*" Tüzüğü'nün 10'uncu maddesinde yer alan haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler kapsamında ikame edilebilirlik ve kullanıcı davranışları doğrultusunda sunulan ürün ve hizmet grupları, hizmetlerin sunulduğu coğrafi alan ile etkilenen alanı dikkate alarak belirlenecektir.

2007 yılında mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ile imzalanan lisans sözleşmesi kapsamında, K.K.T.C.'de mobil elektronik haberleşme hizmeti sunan 2N mobil haberleşme sağlayıcılar aynı zamanda 3N hizmetlerini de sunmaktadır. K.K.T.C.'nin büyük bir kısmında 3N yaygın olarak bulunmasına rağmen henüz bu teknolojinin ulaşamadığı noktalar veya 3N cihaz kullanımına geçmemiş aboneler bulunduğundan dolayı 2N ve 3N şebekeleri birlikte işletilmektedir. 2N ve 3N teknolojileri arasında mobil şebekede ses çağrısı sonlandırmada fark bulunmamasına rağmen üçüncü nesil şebekeler abonelere daha yüksek hızlı veri akışı imkânı sunmaktadır. Buna ek olarak, yeni nesil 4N teknolojisi, mobil elektronik haberleşme teknolojisi standartlarında dördüncü jenerasyon olup, genişbant internet imkanı sunmaktadır. Bahsi geçen teknoloji, Avrupa Birliği ve diğer çeşitli ülkelerde sunulmaya başlanmış olup, ülkemizde de altyapının kurulumu ve testleri için başvuru alımları gerçekleştirilmiştir. Yakın dönemde, 4N hizmetlerinin sunumuna başlanması beklenmektedir.

Yasa'nın 13'üncü Maddesi Kurumun temel aldığı ilkeleri belirlemektedir. Bu ilkelerin 7'nci fıkrası kapsamında "*Teknolojik tarafsızlığın, teknolojik yeniliklerin uygulanması ile araştırma-geliştirme*

faaliyet ve yatırımların teşvik edilmesi” öngörüldüğünden dolayı, Kurum teknolojik bakımdan ürün/hizmetlere tarafsız kalır. 2N şebekesindeki bir abonenin 3N şebekesindeki bir abone ile çağrı sonlandırması önünde veya tam tersi bir senaryoda, herhangi bir teknik veya teknolojik engel bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, özellikle etkili rekabeti sağlamaya yönelik düzenlemeleri yaparken, teknolojik bakımdan tarafsızlık ilkesini göz önünde bulundurarak 2N ve 3N şebekelerinin veya benzer çağrı sonlandırması hizmetine olanak sağlayacak teknolojilerin birlikte ele alınması uygun görülmektedir.

Sonuç olarak Kurum yaptığı piyasa analizi kapsamında, ürün ve hizmet pazarını değerlendirirken bu ürün ve hizmetin hangi teknolojik alt yapıdan yapıldığına değil, fonksiyonel ve ekonomik açıdan ikamesi olup olmadığını dikkate alacaktır.

Mobil şebekede hizmet veren haberleşme sağlayıcılar 2N ve 3N şebekelerinde ses iletimine ek olarak farklı alternatif iletişim hizmetleri de sunmaktadırlar. Bu hizmetler ve detayları aşağıdaki gibidir;

- SMS (Short Messaging Service, Kısa Mesaj Hizmeti) – Kısa mesaj, 2N şebekeler ile ortaya atılmış ve kullanıcıların aralarında 160 harfe kadar yazılı mesajlar yollamalarına olanak tanıyan bir uygulamadır. Aynı servis 3N şebekelerde de desteklenmektedir.
- MMS (Multimedia Messaging Service, Çokluortam Mesaj Hizmeti) – 2N ve 3N şebekelerinde abonelerin mobil cihazları ile fotoğraflı, sesli, animasyonlu ve videolu mesajlar yollanmasına olanak tanıyan hizmettir.
- Data – İnternet Protokolünü kullanarak, mobil cihaz üzerinden veri gönderimi ve alımı yapılması.

3.2.1 Talep Yönlü İkame

Talep yönlü ikame bu piyasa analizinin işlediği çağrı sonlandırma pazarı dikkate alındığında bu hizmetin kendisi veya herhangi bir muadilinin gerek perakende, gerekse toptan seviyede başka bir haberleşme sağlayıcı tarafından sağlanıp sağlanamayabileceğinin değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Daha detaylı bir şekilde geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışını izleyen süreçte kullanıcıların bir bölümünün ilgili ürün veya hizmetin alternatiflerine yönelmesi talep yönlü ikame olarak adlandırılmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, aşağıda, mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin perakende ve toptan seviyedeki talep yönlü ikame derecesine ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir.

3.2.1.1 Perakende Seviyede Talep İkamesi

Perakende seviyede mobil çağrı hizmeti verebilmek için mobil haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma hizmeti gereksinimi bulunmaktadır. Mobil haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma fiyat politikalarının belirlenmesinde perakende seviyede mobil haberleşme sağlayıcılarına sınırlama getirebilecek alternatiflerin değerlendirmesi gerekmektedir. Örneğin, alternatif oluşturabilecek talep yönlü ikame hizmeti mobil çağrı sonlandırma hizmetinde oluşabilecek küçük ama belirgin bir fiyat artışının (%5 -%10), müşterinin fiyat artışına cevaben

alternatif hizmete yönelmesi sonucunda mobil haberleşme sağlayıcı için karlılıkta düşüşe neden olabilecektir.

Fakat daha önceden de belirtildiği üzere söz konusu çağrı hizmetlerinin ödemesine ilişkin geçerli olan prensip '*Arayan Taraf Öder*' prensibidir. Yani, mobil bir haberleşme sağlayıcısının kendi çağrı sonlandırma ücretine yapacağı artış, kendi şebekesindeki müşteri tarafından değil, aramayı yapan karşı şebekedeki müşteri tarafından ödenecektir. Dolayısıyla çağrı sonlandırma ücretlerinde oluşacak herhangi bir değişikliğe kendi aboneleri duysuz olmaktadır. Sonuç olarak, arz talep teorisinin geçerli olmadığı sonlandırma pazarında, aranan tarafın çağrı sonlandırma ücretlerinin değişmesine yönelik teşvik edici bir neden bulunmamaktadır. Fakat arayan taraf abonelerinin çağrı sonlandırma ücretlendirmeleri konusunda bilgi sahibi olmaları, aranan abonenin haberleşme sağlayıcı üzerinde baskı oluşmasına neden olabilir.

Arayan tarafın çağrı sonlandırma hizmeti fiyatlarındaki değişikliklere karşılık olarak farklı alternatiflere yönelmelerinin olasılığı araştırılacaktır. Bu doğrultuda, konuyu daha derinlemesine araştırmak için alternatif olarak görülebilecek ve toptan sonlandırma ücretleri üzerinde bir baskı unsuru olarak nitelendirilebilecek konular aşağıdaki başlıklar altında incelemeye tabi tutulmuştur;

- *Mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması,*
- *Şebeke dışı mobil numara yerine şebeke içi mobil numaradan arama yapma,*
- *Arama yapmak yerine SMS/MMS gönderimi yapılması,*
- *WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi akıllı telefon uygulamalarının kullanılması,*
- *Cevapsız çağrı yapma (çaldırma) suretiyle karşı tarafın aranması/ödemesini sağlama,*
- *Planlanandan daha kısa görüşme gerçekleştirilmesi.*

Bu alternatifler aşağıda daha detaylı olarak incelenmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken husus, yukarıda bahsedilen olasılıklara rağmen arayan taraftaki abone çağrı sonlandırma ücretlerine duysuz kalabilmeleridir. Avrupa'da yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre⁸ kullanıcıların büyük bir bölümünün ödedikleri dakika bazında kendilerine yansıtılan tarife ücretinin ne olduğunu, ya da bu ücretin hangi maliyet unsurlarından oluştuğu konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla, fiyat artışlarına duysuz olma sadece aranan abonelerle sınırlı olmayıp arayan abonelerinin çoğunu da kapsamaktadır. Netice ile yukarıda sıralanan başlıklardan faydalanabilme ve bu hizmetlerin alternatif olabilme oranları bahsedilen bilgi eksikliğinden ötürü bire bir etkilenmektedir.

❖ ***Mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması***

Yukarıda adı geçen ikame hizmet, kullanıcıların arayacakları kişinin bağlı olduğu mobil şebeke numarası yerine sabit şebeke numarasına çağrı yapmalarını anlatır. Aşağıdaki tablodan (Tablo B) da görülebileceği üzere K.K.T.C.'de mobil şebekelerin yürürlükte olan standart tarifelerine göre sabit hat yönüne çağrı başlatma ücreti diğer mobil şebeke yönüne çağrı başlatma ücretinden

⁸ MCA araştırma sonuçları: <http://www.mca.org.mt/sites/default/files/attachments/surveys/2012/110824-consumer-perception-survey-mobile-media.pdf>

dakika başına 23,76 kuruş daha ucuzdur. Bu nedenden ötürü karşı mobil haberleşme sağlayıcısını arayacak olan kullanıcı daha ucuz olan bir alternatif olan sabit şebekeyi aramayı tercih edebilmektedir.

	Faturalı	Faturasız
Şebeke İçi (Mobil)	30,24 KR/DK	7 KNT/DK
Diğer Operatör (Mobil)	54 KR/DK	12 KNT/DK
Sabit Hat	30,24 KR/DK	7 KNT/DK

Tablo B Mobil Şebeke Haberleşme Sağlayıcılarının Standart Fiyat Tarifeleri⁹

Fakat mobil telefon numaraları, isminden de anlaşılacağı gibi, seyyar telefonlardır ve sabit şebeke numaralarının olduğu gibi fiziki olarak herhangi bir yere sabit konumda değildirler. Dolayısıyla, arayan tarafın hareket halinde olan bir kullanıcıya sabit telefon numarası kullanarak ulaşabilmesi teknik olarak mümkün değildir.

Bu gerçekten yola çıkarak günlük hayatta bahsi geçen arama yönteminin kullanıcılar tarafından pek fazla tercih edilmediği ve mobil telefonlara kıyasla sabit telefon aramalarının her geçen gün azalmakta olduğunu gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması sonlandırma ücretleri konusunda yeterli bir kısıtlayıcı etkisi bulunmamaktadır.

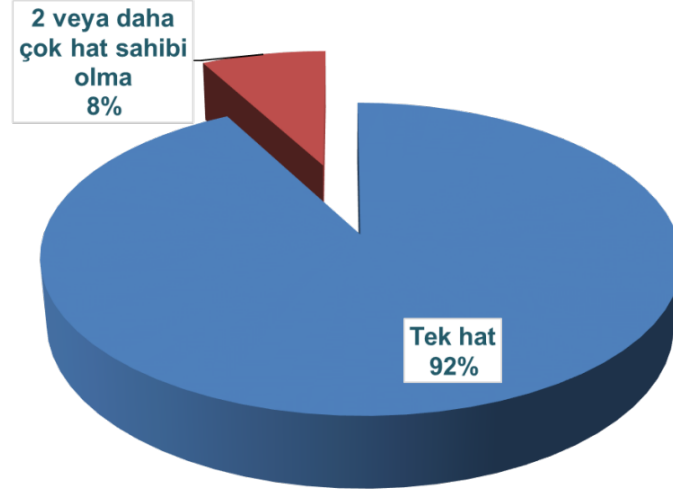
❖ *Şebeke dışı mobil numara yerine şebeke içi mobil numaradan arama yapma*

Genel olarak şebeke içi çağrı iletişim maliyeti şebeke dışı iletişim maliyetine nazaran daha makul olduğu görülmektedir. Mobil haberleşme sağlayıcılarına bakıldığında sundukları çeşitli paket ve promosyonlar ile normal tarifeye nazaran daha cazip fiyatlandırma ile şebeke içi görüşmelerin artırılmasını teşvik eder. Şebeke içi konuşmanın bir diğer sebebi ise mevcut müşteri bağlılığını korumak ve arttırmaktadır. Şebeke içi aramanın ikame edilebilir bir hizmet olabilmesi için hem arayan hem de aranan tarafın aynı şebekede olması ya da birden fazla sim kart kullanarak her zaman şebeke içi arama yapabilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde her iki mobil şebekede de aboneliği bulunan kullanıcı yüzdesi yaklaşık olarak %8'dir¹⁰ (**Şekil 5**). Bu sonuçtan yola çıkarak özellikle ikinci seçeneğin (birden fazla sim kart kullanma) piyasa dinamiklerinde fazla etkisi olmayacağı düşünülmektedir. Aynı şekilde ilk seçenekte (şebeke içi arama yapma) önceden tespit edildiği üzere kullanıcıların çağrı sonlandırma ücretinin tarife fiyatlarına olan etkisinden genel anlamda haberdar olmadıklarından ötürü şebeke içi arama yapma alternatifini ikame olarak görmemektedirler.

⁹ Şubat 2014 itibarıyla

¹⁰ BTHK Elektronik Haberleşme Tüketici Araştırması Ocak 2014

Şekil 5: BTHK Tüketici Anketi 2014

❖ *Arama yapmak yerine SMS/MMS gönderimi yapılması*

SMS ve MMS hizmetleri değerlendirildiğinde ses hizmetleriyle fonksiyonellik açısından tam anlamıyla bir ikame ilişkisinden bahsedilmesi mümkün görülmemektedir. Söz konusu hizmetlerin daha ziyade tamamlayıcı hizmetler oldukları düşünülmektedir. Nitekim SMS hizmetinde fonksiyonellik açısından haberleşmenin yazma ile mümkün olması, ancak arama hizmetinde ses ile haberleşmenin gerçekleştirilebilmesi; ayrıca, SMS hizmetinde bilgi aktarımının harf tuşlayarak daha uzun sürede gerçekleştirilmesi, buna karşın arama hizmetinde bilgi aktarımında iletilmek istenilenin sözcükler ile daha hızlı iletilebilmesi, her iki hizmeti fonksiyonellik açısından birbirinden farklılaştırmaktadır.

MMS hizmeti incelendiği zaman ise söz konusu mesajlaşma tipinin internet üzerinden gönderi gerçekleştiren WhatsApp, Skype, Viber ve benzeri programların popülerliği nedeni ile düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda görülebileceği üzere son 2 senenin ses görüşmesi ve çeyrek bazda alınan ortalamalar üzerinden hesaplanmış mesajlaşma trafiğini gösteren tablo (**Tablo C**) bulunmaktadır.

	Değerler		Yüzdeler	
	2012	2013	2012	2013
Abone Sayısı				
KKTC Telsim	103.831	116.559	%26,35	%26,16
Turkcell Kuzey Kıbrıs	290.241	328.951	%73,65	%73,84
SMS Gönderimi				
KKTC Telsim	3.764.412	51.289.532	%0,83	%10,07
Turkcell Kuzey Kıbrıs	451.246.510	458.095.438	%99,17	%89,93
Çağrı Başlatma (Dk.)				
KKTC Telsim	85.218.951	94.338.865	%42,06	%42,35
Turkcell Kuzey Kıbrıs	117.398.015	128.411.939	%57,94	%57,65

Tablo C - Mobil Haberleşme Sağlayıcıların 2 Yıllık Trafik Bilgileri¹¹

Her ne kadar akıllı telefonların yaygınlaşması ile MMS hizmeti kullanımında geçmişte bir artış yaşanmış olsa da günümüzde mevcut bulunan alternatiflerden ötürü çok fazla rağbet görmeyen bir teknoloji olmuştur. SMS hizmetine benzer şekilde bir veri aktarımının söz konusu olmasına ek olarak benzer özellikler taşıması nedeniyle MMS hizmetinin SMS hizmetine yakın bir hizmet olduğu; dolayısıyla, birlikte aynı ilgili pazar kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Yukardaki görüş ve verilere istinaden SMS/MMS hizmetlerinin ses görüşmesine tamamlayıcı hizmetler oluşundan dolayı çağrı sonlandırma pazarında ikame edilebilir bir hizmet olmadığı kanısına varılmıştır.

❖ ***WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi akıllı telefon uygulamalarının kullanılması***

Ülkemizde akıllı telefon kullanımının artması beraberinde mobil internet kullanımının da yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Sesli görüşme yapma ve SMS/MMS hizmetlerine ek olarak bahsi geçen akıllı telefonlar kullanılarak internet tabanlı uygulamaların kullanımı mümkün hale gelmiştir. Örnek vermek gerekirse yurt dışında olduğu gibi K.K.T.C.'de de birçok akıllı telefon kullanıcısı tarafından tercih edilen WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi uygulamalar sayesinde kullanıcıların kendi aralarında ses, görüntü, fotoğraf ve yazı paylaşımı yapılabilmektedir. Üstüne üstlük, bu ve benzeri uygulamalar, internet altyapısını kullandıklarından ötürü gönderilen ve alınan verilerin birim maliyetleri normal ses ve mesajlaşma birim maliyetlerine kıyasla daha düşüktür. Yine de, çağrı sonlandırma hizmetinin kullanıldığı sesli iletişim pazarına tam anlamı ile alternatif oluşturamayacağından ve SMS/MMS hizmetinde olduğu gibi ancak tamamlayıcı bir hizmet olarak değerlendirilebileceğinden dolayı tam ikame edilebilir bir hizmet olmadığı tespit edilmiştir.

❖ ***Cevapsız çağrı yapma (çaldırma) suretiyle karşı tarafın araması/ödemesini sağlama***

'Arayan Taraf Öder' prensibinin geçerli olduğu çağrı sonlandırma pazarında alternatif olarak abonelerin kullandığı cevapsız çağrı yapma (çaldırma) seçeneği ihtiyaçtan ötürü oluşmuştur. Mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından servis adı altında sunulmadığı halde aranan aboneye çağrı bırakılması ile geri aramayı sağlama üzerine dayanan bir yöntemdir. Genellikle kontör ve limit aşımalarında kullanımına başvuru bu yöntemin alternatif bir hizmet olmadığı tespit edilmiştir.

❖ ***Planlanandan daha kısa görüşme gerçekleştirilmesi***

Söz konusu abonenin farklı şebeke arasında iletişim kurmasından ötürü kendisine yansıtılacak olan maliyeti asgariye indirmesi için konuşma süresini kısa tutmasından kaynaklanmaktadır. Hiçbir koşulda ikame bir alternatif olarak değerlendirilmemektedir.

Günümüzde her yöne tarifelerinin yaygınlaşması ve şebekeler arası geçişlerin kolaylığından ötürü yukarıda belirtilen konu başlıklarının neden olabileceği dolaylı rekabetçi etkiler oldukça sınırlı hale gelmiştir. Ek olarak, akıllı telefonlarda kullanılan iletişim uygulamaları her ne kadar yaygın olarak kullanımda bulunsalar da tam ikame hizmet olmadıklarından ötürü söz konusu hizmetlerin mobil

¹¹ 2012 ve 2013 Yıllarına ait Mobil Operatörler Trafik Bilgileri

çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde baskıya sebep olacak bir seviyede kullanılmadığı değerlendirilmektedir.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin toptan seviyede ikamesinin bulunmaması ve perakende seviyede bulunan olanakların da sonlandırma ücretleri üzerinde belirleyici bir etki yaratamayacak seviyede olmalarından ötürü söz konusu hizmetler için talep yönlü ikame imkânının sınırlı olacağı değerlendirilmektedir.

SORU 2

Genel anlamda, alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

3.2.1.2 Toptan Seviyede Talep İkamesi

Bir haberleşme sağlayıcıya ait bir abone, herhangi bir mobil şebeke alt yapısında bulunan başka bir abone yönünde çağrı göndermesi durumunda teknik olarak ancak bu abonenin bağlı bulunduğu şebekeden çağrı sonlandırma hizmeti olarak arama işlemini gerçekleştirebilir. Günümüz teknik ve teknolojik koşulları göz önünde bulundurulduğunda, yukarıda bahsedilen senaryonun başka bir şekilde gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, toptan seviyede talep yönlü potansiyelin açığa çıkması da mümkün görülmemektedir. Toptan seviyede mobil çağrı sonlandırma hizmetinde arz yönlü ikame şansı olmadığından dolayı, çağrı sonlandırma hizmetini satın alan taraf (çağrıyı başlatan taraf), hizmeti arz eden tarafa (sonlanan taraf) alınmakta olan hizmetin fiyatına yönelik baskı uygulayamamaktadır.

Hiçbir haberleşme sağlayıcısının bahsedilen çağrı sonlandırma hizmetini, başka bir kanaldan ikame edememesinden dolayı, Kurum'un görüşü, mobil çağrı sonlandırma hizmetinde toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı yönündedir.

SORU 3

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

3.2.2 Arz Yönlü İkame

Arz yönlü ikame yapısı gereği sadece toptan olarak incelenebilmektedir. Yapılan çağrının hangi haberleşme sağlayıcıda sonlanacağı seçimini sadece arayan taraf belirleyebilir. Dolayısıyla çağrının sonlandığı mobil haberleşme sağlayıcının çağrı sonlandırmada şebeke seçme olanağı bulunmamaktadır. Bu yüzden mobil bir şebekeye doğru yapılan bir çağrı ancak o şebekeyi kontrol eden haberleşme sağlayıcı tarafından sonlandırılabilir.

Dolayısıyla mobil çağrı sonlandırma hizmetleri için arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenden ötürü her bir mobil haberleşme sağlayıcının kendi mobil şebekesinde tek tedarikçi olduğu değerlendirilmektedir.

SORU 4

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında talep ve arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmelere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Sonuç olarak, üst bölümlerde detaylandırılmış olan değerlendirmeler ışığında, ilgili ürün/hizmet pazarının her bir mobil şebekede mobil çağrı sonlandırma pazarı olduğu, başka bir deyişle, her bir mobil şebekenin farklı bir ürün/hizmet pazarı olduğu belirlenmiştir.

3.3 Coğrafi Pazar

Coğrafi pazar sunulmakta olan ürün veya hizmetlerle ilgili tarafların arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen ve benzer olduğu ve komşu alanlardaki söz konusu şartların yeterli seviyede farklılık gösterdiği ve ayırt edilebilir olduğu alan içerisinde bulunmaktadır.

Ülkemizde ilgili pazar kapsamında değerlendirilen mobil haberleşme sağlayıcıların yetkilendirildiği alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırlarını kapsamaktadır. Dolayısıyla, bu haberleşme sağlayıcıların şebekelerinin kurulu olduğu ülkemiz sınırlarının ilgili pazarın coğrafi boyutunu oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Mevcut coğrafi alan içerisinde hizmet veren mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar mobil çağrı sonlandırma hizmetini sağlarken coğrafik olarak tek tip fiyat uygulamaktadır.

SORU 5

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

4. İlgili Pazarda Düzenleme Gereksinimi

4.1 Üçlü Kriter Testi

Komisyon'un 17 Aralık 2007 tarihli Tavsiye Kararında (2007/879/EC)¹² aşağıda sıralanan kriterlerin hepsini birlikte sağlayan pazarların öncül düzenlemelere tabi olabileceği, pazarlar düzenlenirken bu üç kriterin tek tek değerlendirilmesi ve bu üç kriterden biri karşılanmıyorsa ilgili pazarda öncül düzenlemelerin yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Piyasa analizi aşamasında esas alınan söz konusu üç kriter aşağıda yer almaktadır:

- Piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- Piyasa yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağı beklenmemesi ve
- Rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması.

Aynı kriterler, Yasa'nın altında yayınlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinde de yukarıda belirtildiği şekilde yer almaktadır. Bundan yola çıkarak, işbu piyasa analizinin (mobil çağrı sonlandırma) pazarı için ilgili test gerçekleştirilmiş ve sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

4.1.1 Birinci Kriter

Mobil haberleşme sağlayıcı, kendi şebekesinde toptan çağrı sonlandırma pazarında, söz konusu hizmetlerin doğası gereği tekel olmakta ve %100 pazar payı bulunmaktadır. Mobil şebeke kullanıcısı yönünde çağrı gerçekleştiren taraf, çağrının sonlanacağı şebekeyi seçebilme şansına sahip olmamaktadır. Buna ek olarak, yakın veya orta vadede, çağrı sonlandırma pazarında arz veya talep yönlü ikame yapma olasılığı görülmektedir. Bu nedenle mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep yönlü ikame imkânının bulunmadığı söylenebilmekte ve söz konusu durumun teknolojiye paralel olarak yakın gelecekte değişmeyeceği; dolayısıyla ilgili piyasada yüksek ve geçici olmayan giriş engellerinin var olduğu düşünülmektedir.

Değerlendirme sonucunda, mobil çağrı sonlandırma pazarında birinci kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.1.2 İkinci Kriter

Piyasa analizinin daha önceki bölümlerinde belirtildiği üzere, mobil haberleşme sağlayıcı, tekel pazar gücüne sahip olmakta ve mobil şebeke yönünde çağrı sonlandırma hizmetinin arz veya talep ikamesi bulunmamaktadır. Öngörülen gelecekte mevcut durumun değişmesinin olası görülmemesi

¹² Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

Available at: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l_344/l_34420071228en00650069.pdf

nedeniyle ilgili pazarın kendiliğinden rekabetçi bir yapıya kavuşması kısa ve orta vadede öngörülmemektedir.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin ilgili pazarda haberleşme sağlayıcıların tekel gücüne eşdeğer pazar gücünü ellerinde bulundurdıkları dikkate alındığında haberleşme sağlayıcılarca belirlenecek mobil çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde doğrudan bir rekabetçi baskıdan söz edilmesi mümkün görülmemektedir

Sonuç olarak, mobil çağrı sonlandırma pazarında ikinci kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.1.3 Üçüncü Kriter

Kurum'un yapmış olduğu tespitlere göre, mobil çağrı sonlandırma pazarında herhangi bir haberleşme sağlayıcı tarafından dışlanma veya önyargılı davranış gibi rekabeti kısıtlayıcı faaliyetler mümkün görülmektedir. Örnek vermek gerekirse dikey bütünleşik yapıda faaliyet gösteren mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların;

- Erişim ve/veya ara bağlantıyı reddetme,
- Sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma,
- Dikey güç aktarımı

gibi rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara başvurması olasıdır. Dışlayıcı ve önyargılı faaliyetlerde bulunarak, EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcı başka bir haberleşme sağlayıcısını pazar dışına itebilir.

Bu gibi, müdahalelerin tam zamanında ve gecikmeksizin yapılmasının vazgeçilemez ve rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması durumunda, Kurum tarafından getirilecek öncül düzenlemeler de mobil şebekedeki çağrı sonlandırma hizmetleri ile ilgili piyasalarda oluşan rekabeti önleyici etkileri azaltmaya yardımcı olacaktır.

Değerlendirme sonucunda, mobil çağrı sonlandırma pazarında üçüncü kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.2 Sonuç

Sonuç olarak, mobil şebeke yapısı için ayrı olarak uygulanan üçlü kriter testi göz önünde bulundurulduğunda, ilgili pazarda rekabet seviyesine göre belirlenecek EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı veya haberleşme sağlayıcılara yükümlülük(ler) getirilebileceği değerlendirilmektedir.

SORU 6

Üçlü kriter testi ile ilgili değerlendirmelere katılıyor musunuz?

5. Rekabet Seviyesinin Analizi

Yasası'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında 'Etkin Piyasa Gücü (EPG)', "*bir elektronik haberleşme şebekesinin bir operatörünün bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, ilgili elektronik haberleşme piyasasında rakipleri, müşterileri ve nihai olarak, tüketicilerden belirgin ölçüde bağımsız hareket edebilmesine imkân veren ekonomik güç*" olarak tanımlanmaktadır. Kurumumuz, ilgili piyasada faaliyet gösteren EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıları tespit etmek amacı ile "*Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler*" Tüzüğü'nün ilgili bölümleri dikkate almaktadır.

Örnek vermek gerekirse, ilgili piyasadaki pazar payının yanında, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, teknolojik avantajlar veya üstünlük, finansal kaynaklara kolay ve ayrıcalıklı erişim imkânı, ölçek ekonomisi, kapsam ekonomisi, dikey bütünleşme, gelişmiş dağıtım ve satış ağları ve diğer bölümler sıralanabilir.

Pazar paylarının tespitinde ilgili piyasanın özelliklerine göre; gelir, abone sayısı, kullanıcı sayısı, trafik miktarı, iletim kapasitesi, iletim hattı sayısı gibi veriler uygun ve mevcut olduğu ölçüde kullanılır. Herhangi bir elektronik haberleşme sağlayıcısının pazar payı %50'nin üzerinde olduğu durumlarda, bu piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğu yönünde güçlü ipuçları taşıdığı anlamına gelse de, istisnai durumlar olmaktadır. Dolayısı ile etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların belirlenmesinde sadece ilgili piyasadaki pazar payına bakılmamalı, ayrıca etkin piyasa gücüne sahip olunmasına katkıda bulunan diğer faktörlere de bakılmalıdır.

Yukarıda kısaca belirtilmiş olan bölümler, aşağıda daha detaylı olarak irdelenmektedir.

5.1 Pazar Payları

Pazarda EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcının olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan husus, ilgili haberleşme sağlayıcının tek başına ya da başka bir haberleşme sağlayıcıyla birlikte pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüdür. Avrupa Komisyonu uygulamalarında %25'in üzerinde pazar payı olmayan haberleşme sağlayıcıların söz konusu pazarda (tek başına) EPG'ye sahip olması genellikle olasılık dışı görülmektedir. Tek başına EPG'nin genellikle haberleşme sağlayıcıların %40'ın üzerinde pazar payına sahip olduğu durumlarda ortaya çıktığı kabul edilmekle birlikte daha düşük pazar paylarında da EPG'nin bulunabileceği ifade edilmektedir.¹³ Bununla birlikte, istisnai durumlar hariç genellikle yüksek orandaki (%50'nin üzerindeki) pazar payına sahip bir haberleşme sağlayıcının bulunması durumunda söz konusu haberleşme sağlayıcı EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı olarak belirlenmektedir.

Günümüzün teknolojik koşul ve olanaklarında çağrı sonlandırma hizmetinin bir alternatifinin olmaması nedeniyle çağrıyı başlatan taraf, çağrıyı daha ucuz bir ücretle sonlandıracak bir haberleşme sağlayıcı seçememekte ve herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda aranan tarafın istediği çağrı sonlandırma ücretini ödemek zorunda kalmaktadır. Diğer bir ifade ile her bir haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılar için %100 pazar payına sahiptir.

¹³ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services, 2002/C, 165/03 page 75.

Çünkü söz konusu haberleşme sağlayıcının abonelerine ulaşılabilmesi için çağrının o haberleşme sağlayıcının şebekesinde sonlandırılması gerekmektedir. Bu nedenle, her bir mobil haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde çağrı sonlandırma anlamında tekel konumundadır. Mevcut durumda, ülkemizde faaliyet gösteren iki mobil haberleşme sağlayıcısı olmakla birlikte, gelecekte mobil elektronik haberleşme pazarına yeni haberleşme sağlayıcıların girmesi durumunda, bu haberleşme sağlayıcıların de çağrı sonlandırma pazarında %100 pazar payına sahip olacağı değerlendirildiğinden, söz konusu haberleşme sağlayıcılar ileriye dönük bir bakış açısıyla bu kapsamda değerlendirilmiş olup, piyasa analizi dokümanının ilerleyen bölümlerinde 'diğer mobil haberleşme sağlayıcılar' olarak nitelendirilmişlerdir.

5.2 Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet

Genel olarak pazara yeni girecek potansiyel haberleşme sağlayıcıların olması, pazarda bulunan diğer haberleşme sağlayıcıların pazar gücünün kullanımını kısıtlayan bir faktördür. Ancak, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aranan şebekede gerçekleştirilecek olan mobil sonlandırma hizmetini verebilecek söz konusu haberleşme sağlayıcı dışında potansiyel başka bir mobil haberleşme sağlayıcı bulunmamaktadır. Bu durum, mobil çağrı sonlandırma pazarında arz ikamesinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, haberleşme sağlayıcı tarafından sunulan mobil çağrı sonlandırma hizmetinin alternatifinin bulunmaması nedeniyle kısa ve orta vadede bu pazarda potansiyel rekabetin oluşmayacağı değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda hem talep hem de arz yönlü ikame imkânının bulunmaması nedeniyle her bir haberleşme sağlayıcının çağrı sonlandırma ücretleri üzerinden aşırı kâr elde etme mantığıyla hareket ederek çağrı sonlandırma ücretlerini yükseltebileceği düşünülmektedir. İşletmecilerden herhangi birisinin çağrı sonlandırma ücretini yükseltmesi ve diğer haberleşme sağlayıcıların bu fiyat artışını izlemesiyle mobil çağrı sonlandırma ücretleri bir bütün olarak artabilecektir. Fiyat artışına bağlı olarak ortaya çıkabilecek bu gibi durumların yanı sıra haberleşme sağlayıcılar tarafından ara bağlantı yapmayı reddetme ya da makul olmayan koşullar öne sürme gibi fiyat dışı manipülasyonlar da söz konusu olabilecektir.

5.3 Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü

Herhangi bir haberleşme sağlayıcının kolayca kurulamayan bir altyapıya sahip olması, haberleşme sağlayıcının ilgili pazarda tek başına belirli bir Pazar gücüne sahip olabileceği anlamını taşımaktadır. Söz konusu altyapının yeniden kurulamaması teknik, ekonomik ve hukuki nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren iki mobil haberleşme sağlayıcı de altyapılarını kurarak Lisans Sözleşmeleri kapsamında K.K.T.C.'nin nüfusunun en az %95'ini kapsar hale gelmişlerdir. Ülkemizin coğrafi koşulları düşünüldüğünde pazara yeni girecek bir haberleşme sağlayıcının kendi altyapısını kurmasının önünde herhangi bir hukuki engel olmasa bile bunun büyük bir maliyet oluşturacağı ve ekonomik olarak mevcut şebeke yapısının tekrarlanmasının çok zor olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, frekans tahsisi gibi pazardaki haberleşme sağlayıcı

sayısını doğal olarak sınırlandıran teknik etkenler de göz önüne alındığında mobil haberleşme sağlayıcıların altyapılarının tekrarlanması kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

5.4 Dengeleyici Alıcı Gücünün Düşüklüğü veya Olmaması

İlgili pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcıların müşterilerden bağımsız hareket edebilme gücüne sahip olması, söz konusu haberleşme sağlayıcıların pazar gücünü artırıcı bir sonuç doğurmaktadır. Buna karşın, pazarda belirli bir seviyede pazarlık gücüne sahip müşterilerin bulunması, ilgili pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcıların bağımsız şekilde hareket edebilme kabiliyetini kısıtlamaktadır. Bu itibarla mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aşırı sonlandırma ücretlerinin belirlenmesi serbestliğini kısıtlayabilecek dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar ve diğer haberleşme sağlayıcılar açısından değerlendirilebilecektir.

Dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar açısından incelendiğinde; '*Arayan Taraf Öder*' prensibi çerçevesinde aranan tarafın arayan tarafın ödediği çağrı sonlandırma ücretiyle ilgilenmediği ya da bilgi sahibi olmadıkları göz önüne alındığında, bu hususun son kullanıcıların sonlandırma ücretleri üzerinde baskı oluşturmadığı değerlendirilmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetinin alıcısı konumundaki diğer haberleşme sağlayıcılar çağrı sonlandırma hizmetini sunan haberleşme sağlayıcının ücretleri üzerinde bir baskı oluşturabilir. Bu baskının derecesi ise, alıcı konumundaki Mobil haberleşme sağlayıcıların pazar paylarına, ortaya çıkan trafik miktarlarına bağlı olarak değişmektedir. Bununla birlikte, haberleşme sağlayıcıların sahip oldukları alıcı güçlerini kullanarak şebekelerini birbirleri ile irtibatlandırmamaları düşünülmemeyeceğinden ve ayrıca düzenleyici çerçevenin de etkisiyle şebekelerin birbirleri ile irtibatlandırılmamalarının söz konusu olamayacağı nedeniyle, haberleşme sağlayıcıların birbirlerine karşı dengeleyici alıcı güçleri de rekabetçi seviyede çağrı sonlandırma ücretlerinin uygulanması hususunda yeterince etkili olmamaktadır.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında Etkin Piyasa Gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların bulunup bulunmadığının tespiti için ele alınan pazar payı, pazara giriş kolaylığı ve potansiyel rekabetin yokluğu, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü ve dengeleyici alıcı gücü gibi kriterler göz önünde bulundurulduğunda, ilgili pazardaki rekabet seviyesinin oldukça düşük olduğu değerlendirilmektedir.

5.5 Geleceğe Dönük Değerlendirme

Pazar tanımı bölümünde de açıklanıp irdelendiği üzere, mobil çağrı sonlandırma hizmetine toptan seviyede arz veya talep yönlü ikame edebilecek hizmet bulunmamaktadır. Ayrıca Kurumun sahip olduğu görüşe göre, mobil haberleşme sağlayıcısının ilgili piyasada (mobil çağrı sonlandırma pazarı) sahip olduğu tekel gücünü ve mevcut piyasa dinamiklerini etkileyecek bir teknolojik değişimin, raporlama ve izleme süresi boyunca gerçekleşmesi beklenmemektedir.

5.6 EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcıların Belirlenmesi

Ülkemizde mobil elektronik haberleşme hizmetleri alanında çağrı sonlandırma pazarı içerisinde yapılan değerlendirme sonucunda, bu pazarda faaliyet gösteren iki mobil şebeke haberleşme sağlayıcısının çağrı sonlandırma pazarında %100 pazar payına sahip olduğu ve ne şu anda ne de yakın gelecekte, arz/talep yönlü ikame hizmetinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bahsi geçen haberleşme sağlayıcılar kendi şebekelerinde çağrı sonlandırma hizmetlerinde tekel gücüne sahiptir. Ayrıca, pazara girmesi muhtemel diğer haberleşme sağlayıcıların da kendi şebekelerindeki çağrı sonlandırma hizmetlerinde tekel gücüne sahip olacaklardır. Dolayısıyla, Yasa'nın ilgili maddeleri, bu Yasa altında yayımlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü ve geçmiş bölümlerde tartışılan unsurlar ışığında, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs, KKTC Telsim ve mobil çağrı sonlandırma hizmeti sunabilecek diğer mobil haberleşme sağlayıcıların, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılar olduğu tespit edilmiştir.

SORU 7

Şebekesinde çağrı sonlanan her bir mobil haberleşme sağlayıcının mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

6. EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcılarına Getirilecek Yükümlülükler

İlgili pazarda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının tespit edilmesi, söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunmadığının bir kanıtı olmakta ve yapılan piyasa analizinde ulaşılan sonuçlara göre etkin rekabetin tesisi ve devamı açısından gerekli görülen tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak incelenen pazarda rekabet ihlaline yol açabilecek uygulamaların değerlendirilmesi, getirilecek düzenleyici tedbirlerin tespiti açısından önem arz etmektedir.

Genel anlamda rekabet politikaları çerçevesinde haberleşme sağlayıcıların rekabeti kısıtlayıcı uygulamaları temelde rakipleri dışlayan fiyat dışı uygulamalar (düşük kalitede hizmet sunma, erişim taleplerini reddetme ya da erteleme taktikleri uygulama gibi) ile fiyata dayalı uygulamaların (fiyat sıkıştırması, yıkıcı fiyatlandırma, fiyat ayrımcılığı gibi) yanı sıra son kullanıcıların aleyhine uygulamalar (aşırı fiyat belirleme, düşük kalite gibi) olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının ilgili toptan pazarda sahip olduğu pazar gücünü EPG'ye sahip olmadığı bir başka pazara kaydırarak rekabet ihlaline sebebiyet vermesi, ilgili pazara giriş engeli oluşturması veya ilgili pazardaki gücünü kullanarak fiyat sıkıştırması ya da aşırı fiyat uygulaması ve düşük kalitede hizmet sunması gibi hususlar yer almaktadır. Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma gibi toptan pazarlarda ortaya çıkabilecek rekabet problemleri de hem son kullanıcı hem de rakipler açısından olumsuz etkiler taşıyabilmektedir.

Hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında her haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde %100 pazar payına sahiptir. Bu itibarla, hem mobil çağrı sonlandırma pazarında hem de perakende mobil hizmetlerde faaliyet gösteren mobil haberleşme sağlayıcıların, mobil çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları pazar gücünü kullanarak perakende pazarda rakipleri ya da alternatif haberleşme sağlayıcıları dışlayıcı politikaları izlemeleri muhtemeldir. Bu kapsamda, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcının müşterileri olan haberleşme sağlayıcılara (aynı zamanda perakende pazarda rakipleri olan haberleşme sağlayıcılara) aşırı fiyatla ve/veya düşük kalitede çağrı sonlandırma hizmeti sunmak istemesi de muhtemeldir.

Yukarıda da yer verildiği üzere, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcıların uygulayabilecekleri rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara aşağıda kısaca değinilmektedir:

Fiyat dışı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı, pazara yeni giren rakipleri ile ara bağlantı yapmayı reddederek, yeni haberleşme sağlayıcıların abone kazanmasını engelleme yolunu seçebilmektedir. Ayrıca, ilgili pazarda EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı ara bağlantı yapmayı reddetmek yerine yapılan ara bağlantının kalitesini düşürmek, aşırı fiyatla sunmak, ayrımcılık yapmak ya da çağrıyı göndermekten imtina etmek gibi diğer rekabet ihlali uygulamalarıyla rakiplerini zor durumda bırakma yolunu uygulayabilmektedir.

Fiyata dayalı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı aşırı fiyat, fiyat sıkıştırması ve fiyat ayrımcılığı gibi fiyata dayalı çeşitli uygulamalarla rakiplerini pazarın dışına itebilmektedir. Söz gelimi, çağrı sonlandırma kapsamında her haberleşme sağlayıcı kendi şebekesi üzerinde EPG'ye sahip olduğundan, anılan haberleşme sağlayıcıların aynı zamanda rakipleri olan müşterilerine sundukları çağrı sonlandırma hizmetleri için aşırı fiyat uygulamaları söz konusu olabilmektedir. Ayrıca, ilgili pazarda EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcıların toptan ücretleri yüksek belirleyebilecekleri gibi, perakende ücretleri düşük belirleyerek rakip haberleşme sağlayıcıların faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yeterince fiyat marjı bırakmamaları da mümkün olabilmektedir.

Öte yandan, mobil haberleşme sağlayıcılar çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları güçlerini kullanarak perakende pazarda rakiplerini zor durumda bırakabilecek şekilde fiyat ayrımcılığı yapabilmektedirler. EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı rakiplerine, kendisine sağladığı koşullarla çağrı sonlandırma hizmeti sağlamayacak olursa diğer haberleşme sağlayıcıların şebekeler arası tarifesi artacaktır. Bu kapsamda, şebeke içi (on-net) tarifeler ile şebekelerarası (off-net) tarifeler arasındaki fark daha da açılabilir. Ayrıca, birbirine benzer şebeke ve maliyet yapısına sahip haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyerek pazardaki diğer haberleşme sağlayıcıları zor durumda bırakmaları halinde haberleşme sağlayıcılar arasında örtülü anlaşmanın varlığından söz edilebilmektedir.

Yukarıda yer verilen rekabet problemlerinin; rakiplerin maliyetlerinin artırılması, satışlarının kısıtlanması ve pazarın dışına itilmesi gibi çeşitli etkileri olabilecektir. Bu bağlamda, yukarıda bahsedilen rekabet problemlerine yol açabilecek piyasa koşullarının önüne geçilmesini teminen piyasa analizinin yapılması, etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların belirlenmesi ve buna bağlı olarak etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcılara yükümlülük getirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, örneğin mobil çağrı sonlandırma ücretlerine tarife kontrol yükümlülüğünün getirilmesiyle haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyebilmelerinin önüne geçilebilecek; dolayısıyla örtülü anlaşma gibi rekabeti kısıtlayıcı uygulamaların öncül düzenlemeler yoluyla giderilmesi gerçekleştirilebilir.

Dolayısıyla, bu bölümde, önceki bölümlerde yapılan rekabet analizi neticesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip oldukları tespit edilen haberleşme sağlayıcılara yönelik olarak pazarda görülmesi muhtemel rekabet problemleri ile orantılı düzenleyici tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir.

6.1 Erişim ve/veya Ara bağlantı Sağlama Yükümlülüğü

Yasa'da 'ara bağlantı' kavramı, "bir haberleşme sağlayıcının kullanıcılarının aynı veya bir başka haberleşme sağlayıcının kullanıcılarıyla haberleşmesini veya bir başka haberleşme sağlayıcının sağladığı hizmetlere erişmesini temin etmek için aynı veya farklı haberleşme sağlayıcılar tarafından

kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin fiziksel ve mantıksal olarak birbirine bağlanması” şeklinde tanımlanmaktadır.

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci maddesinin (5)’inci fıkrasına göre “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; bu Tüzüğün 6’ncı maddesi ile belirlenen erişim kapsamındaki bileşenlere 7’nci madde ile belirlenen koşullar doğrultusunda erişim yükümlülüğü getirebilir”. Bu itibarla Kurum, ilgili mevzuat çerçevesinde, ilgili pazarda EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcıları ara bağlantı yükümlüsü olarak belirleyebilecektir. Dolayısıyla ara bağlantı sağlama yükümlülüğü kapsamında, mobil elektronik haberleşme pazarında hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların, sunmakta oldukları hizmetleri ya da şebeke bileşenlerini düzenlenmiş fiyatlar ve şartlar üzerinden perakende piyasalarda rakipleri olan ya da söz konusu hizmeti talep eden diğer haberleşme sağlayıcılara sunmaları gerekmektedir.

Ara bağlantı yükümlülüğü getirilmesinin teorik gerekçeleri arasında, elektronik haberleşme sektöründe şebekeler arasında ara bağlantı olmaması durumunda abonelerin şebeke içi iletişim ile sınırlı tutulması bulunmaktadır. Bu durum ise, haberleşme sağlayıcının rekabete aykırı şekilde şebeke dışıllığından istifade etmesine neden olmaktadır.

Teknik olarak çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep ikamesinin bulunmadığı ve buna bağlı olarak da mobil haberleşme sağlayıcıların kendi şebekelerinde sonlandıracakları çağrılar üzerinde tekel gücüne eşdeğer bir piyasa gücüne sahip oldukları dikkate alındığında, diğer haberleşme sağlayıcıların abonelerine sağlayacakları elektronik haberleşme hizmetlerinde çağrı sonlandırma hizmetleri zorunlu unsur kapsamında değerlendirilebilecektir. Söz konusu hizmetlerin zorunlu unsur niteliğini haiz olmasından ötürü bu hizmetlerin mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren tüm mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulması gereklilik arz etmektedir.

Kendisine ara bağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcıların düzenlemeye konu olan hizmetlerin sunulmasında direnç gösterdikleri de görülebilmektedir. Bu direnç kendini uygulamalarda ayak direme, test prosedürlerini uzatarak hizmetin verilmesini sürüncemede bırakma ve teknik imkânsızlıklar öne sürme gibi davranışlarla kendini göstermektedir ki, bu türden davranışların anlaşma yapmayı reddetme kapsamındaki rekabete aykırı davranışlar arasında değerlendirilmesi de mümkündür. Bu nedenle ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün sağlıklı bir şekilde işlerlik kazandırılmasını teminen ayrımcılık yapmama ve şeffaflık yükümlülükleri gibi tamamlayıcı yükümlülüklerle de ihtiyaç duyulabilmektedir. Ayrıca, mobil çağrı sonlandırma kapsamında ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün uygulama esaslarının şeffaf ve ayırım gözetmeyecek şekilde izlenebilmesini teminen referans ara bağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü gerekebilmektedir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6.2 Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım B 'ayrımcılık yapmama yükümlülükleri' içerisinde "Kurum, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili olarak, ayrımcılık yapmama yükümlülükleri koyabilir" hükmü yer almaktadır. Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (3)'üncü fıkrasına göre "Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; başka haberleşme sağlayıcılarına hizmet vermesinin söz konusu olduğu durumlarda, kendi hizmetleri için veya bağlı kuruluşlarının veya ortaklarının hizmetleri için sağladığı şartlar ve kaliteyle eşdeğer şartlar uygulaması, hizmet sunması ve bilgi sağlaması yükümlülüklerini getirebilir" ifadesi yer almaktadır.

Bu anlamda pazarda etkin rekabet ortamının sağlanması açısından ayrımcılık yapmama yükümlülüğü büyük önem taşımaktadır. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğü, EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının benzer ürünler sunmakta olan diğer haberleşme sağlayıcılara benzer durumlarda eşit şartlar uygulaması ve diğer haberleşme sağlayıcılara kendine sunduğu hizmetlere eşdeğer kalite ve koşullarda hizmet sağlamanın temin edilmesine yöneliktir. Bu şekilde getirilen ayrımcılık yapmama yükümlülüğü ile ara bağlantı talebinde bulunan üçüncü kişilerin, yükümlü haberleşme sağlayıcının kendi ya da birimleri veya iştirakleri ile aynı koşullarda hizmet alabilmeleri sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla ayrımcılık yapmama yükümlülüğü getirilmiş tüm EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılar, diğer tüm haberleşme sağlayıcılara aynı koşullarda hizmet sunmak zorunda olacaktır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.3 Şeffaflık Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım A 'şeffaflık yükümlülükleri' içerisinde "Kurum, haberleşme sağlayıcılarından, muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir" hükmü yer almaktadır.

Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (2)'nci fıkrasına göre "Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri kamuoyuna duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir." ifadesi yer almaktadır.

Bu itibarla en temel anlatımla şeffaflık yükümlülüğü, erişim ve ara bağlantı hususlarında haberleşme sağlayıcıların muhasebe bilgisine, teknik ayrıntılara, şebeke özelliklerine ve kullanım ile hizmet sunumuna ilişkin koşullar ve fiyatlara ilişkin verilerin ilgili taraflara şeffaf bir şekilde açıklanmasıdır. Dolayısıyla, şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi ile birlikte pazara yeni girecek haberleşme sağlayıcıların doğru öngörüler içinde bulunmalarının yanında haberleşme sağlayıcılar arasında ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıkların önüne geçilmesi de temin edilmiş olacaktır.

Ayrıca, şeffaflık yükümlülüğü ile erişim ve ara bağlantıya ilişkin verilerin şeffaf hale gelmesinin sağlanması dolayısıyla şeffaflık yükümlülüğü ve ara bağlantı sağlama arasında doğal bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğal ilişkiye benzer nitelikte bir başka ilişki de şeffaflık yükümlülüğü ile hesap ayrımı, referans erişim teklifi hazırlama ve ayrımcılık yapmama yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Şeffaflık yükümlülüğü, rekabete aykırı ayrımcı uygulamaların teşhis edilmesi noktasında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün de doğal olarak tamamlayıcısıdır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında, ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.4 Referans Ara Bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci maddesinin (2)’nci fıkrasının (a) bendine göre “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına, verdiği bükümlü metalik çift yerel ağa ayırık erişim hizmetleri için en az Birinci Cetvel’de yer alan hususları içeren, diğer ara bağlantı veya erişim hizmetlerine yönelik olarak ise en az İkinci Cetvel’de yer alan hususları içeren ve verdiği hizmetlerin piyasa ihtiyaçlarına yönelik bileşenlerine ayrılmış bir referans teklifi yayımlaması yükümlülüğü getirebilir” ifadesi yer almaktadır.

Buna ilaveten, söz konusu yükümlülüğün 2002/19/EC sayılı Erişim Direktifi’nde¹⁴ EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler arasında müstakil olarak bahsedilmediği, ancak şeffaflık yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu yükümlülük tek başına işlevselliği haiz olmamakla birlikte ara bağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş olan mobil haberleşme sağlayıcıların sunacakları hizmetleri hangi şartlarda diğer haberleşme sağlayıcılara sunacaklarına ilişkin şeffaflığı temin etmesi açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün esasen mobil haberleşme sağlayıcılara getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Nitekim, sektörde rekabetin sağlanması açısından en önemli hizmetlerden birinin ara bağlantı olduğu düşünüldüğünde, tam rekabet ortamının sağlanmasını teminen, sektöre yeni girecek haberleşme sağlayıcılar ya da ilgili hizmeti

¹⁴ Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive)
Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:108:0007:0007:EN:PDF>

talep edenler bakımından ara bağlantı koşullarının açık ve net bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Kurum tarafından onaylanacak olan referans ara bağlantı teklifleri sunulan hizmetin kapsamını belirleyici bir role ve kritik bir öneme sahiptir. Zira referans ara bağlantı teklifinin yayımlanması ile pazara yeni giren haberleşme sağlayıcıların ara bağlantı yükümlüsü haberleşme sağlayıcılar ile yapacakları ara bağlantı anlaşmaları kapsamındaki belirsizlikler asgariye indirilmiş ve ileriye yönelik plan yapabilmeleri sağlanmış olmaktadır. Bu kapsamda ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün uygulanmasında önem taşıyan hususların referans ara bağlantı tekliflerinde yer verilmesinin sonlandırma hizmeti alacak haberleşme sağlayıcılara pazarda yeterli rekabet ortamının sağlanması için önemli ve gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca, ulusal pazarın ihtiyaçlarına göre, şebeke bileşenlerinin ayrıştırılarak tanımlanması ve ücretler de dâhil olmak üzere ilgili hüküm ve koşulların belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla referans tekliflerin, ara bağlantı talebinde bulunan haberleşme sağlayıcıların, talep ettikleri hizmetlerin sağlanması noktasında, kullanılması gerekli olmayan altyapı bileşenleri için ödeme yapmak zorunda bırakılmamalarını sağlayacak ölçüde ayrıntılandırılmış olması önem arz etmektedir. Kurum, ara bağlantı yükümlülüğü kapsamında referans tekliflerde yer alan hükümlerde piyasa koşullarındaki gelişmelere bağlı olarak değişiklik yapabilmektedir.

Sonuç olarak, ilgili mevzuat bağlamında, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim'e, referans ara bağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.5 Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (6)'ıncı fıkrasına göre ‘Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi’ altında “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; erişim ve ara bağlantı hizmetlerine ilişkin olarak, kullanıcılar aleyhine aşırı ölçüde yüksek fiyatlar uygulanmasının veya fiyat sıkıştırması yapılabilmesinin mümkün olduğu hallerde; maliyet muhasebesi, erişim ve ara bağlantı hizmetlerinin fiyatlarının maliyete yönelik olması ve fiyat kontrolü yükümlülükleri getirebilir” ifadesi yer almaktadır.

Özellikle yeni haberleşme sağlayıcılar olmak üzere, elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılar açısından ara bağlantı ücretlerinin düzeyi önem arz etmektedir. Perakende mobil hizmetlerin sunumunda toptan girdi niteliğinde olması nedeni ile bu ücretlerin yüksek veya düşük belirlenmesi son kullanıcı tarifelerini etkilemektedir. Daha önce de yer verildiği üzere, düzenlemenin yapılmadığı durumlarda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıların ara bağlantı ücretlerini genellikle yüksek belirleme yönünde eğilimlerinin olduğu; bu hususun da özellikle şebeke içi ve şebeke dışı tarifeler arasındaki dengesizliğe sebep olabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle genel anlamda ara bağlantı ücretlerinin düzenlenmesi, gerek pazara yeni giren haberleşme sağlayıcıların rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri, tüketicilere farklı ve kaliteli

hizmet sunabilmeleri gerekse de ara bağlantı ücretlerinde yaşanacak düşüşün perakende tarifelere de yansıtacağı varsayımıyla tüketicinin daha ucuza hizmet alabilmesinin sağlanması ve böylece tüketici refahının artırılması açısından önem arz etmektedir.

Kaynakların dağıtım etkinliğinin sağlanması¹⁵ açısından mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin doğru belirlenmesi önemlidir. Bu şekilde, maliyetleri yansıtan çağrı sonlandırma ücretleri neticesinde piyasada iktisadi anlamda oluşan etkin bir fiyatlandırma yapısı ile çapraz sübvansiyon, fiyat sıkıştırması gibi uygulamaların gerçekleşme olasılığının azalması amaçlanmaktadır. Bu türden rekabete aykırı uygulamaların önüne geçmek için mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtır şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Fiyat kontrolü yükümlülüğünün EPG sahibi haberleşme sağlayıcı üzerindeki etkisi rekabet aksaklığına neden olan problemin büyüklüğü ile orantılı olacaktır. Örneğin rekabet düzeyi EPG sahibi haberleşme sağlayıcının aşırı fiyatlandırma yapmasını önleyecek düzeyde değilse ya da alternatif haberleşme sağlayıcıların erişim hizmetini diğer kaynaklardan karşılayabilme imkânı çok sınırlıysa veya yoksa, fiyat kontrolü yükümlülüğü çerçevesinde haberleşme sağlayıcıya fiyatlarını maliyet esaslı belirleme yükümlülüğü getirilebilecektir. Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin ikame imkânlarının teknik nedenlerle mevcut olmaması, bu hizmetlere yönelik fiyat kontrolünün de maliyet esaslı yaklaşımla gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte getirilecek yükümlülüğün kapsamı, ilgili Tüzüğün 11'inci maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca yükümlülükler açısından haberleşme sağlayıcılar arasında farklılaştırma yapılabilecektir. Niteliği itibarıyla değerlendirildiğinde, maliyet esaslı fiyat kontrol yükümlülüğünün, amacına uygun ve orantılı olmasını teminen, mevcut durum itibarıyla mobil şebeke haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Yasa'ya Ekli Beşinci Cetvel Kısım (D) (2)'nci Maddede *“Kurum, zorunlu tutulan herhangi bir maliyet telafi mekanizması veya fiyatlandırma yönteminin verimliliğe ve sürdürülebilir rekabete hizmet etmesini ve tüketici faydalarını en yüksek seviyeye çıkarmasını sağlar. Bu hususta, Kurum, benzer rekabetçi piyasalarda mevcut olan fiyatları da göz önüne alabilir”* şeklinde ifade kullanılmaktadır. Buna istinaden, çağrı sonlandırma hizmetinin ücretlerine ilişkin net maliyetlerin Kurum bünyesinde bulunmaması ve ilgili piyasadaki kısa dönemde yapılması gereken düzenleme gereksinimi dikkate alınarak, Kurum, işbu piyasa analizi sürecinde fiyat kontrolü yükümlülüğü kapsamında belirlenecek olan çağrı sonlandırma ücretlerini diğer ülkelerdeki uygulamaları uygun ölçüde dikkate alarak belirleyecektir ve EPG olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar belirlenecek fiyatı uygulayacaklardır.

Yukarıdaki yükümlülüğe ek olarak, EPG olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar, sundukları değişik hizmetlere ait olan net maliyetleri Kurum'a sunmakla yükümlü kılınmışlardır. Bu yükümlülük altında, haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılacak olan maliyet muhasebesi yöntemi, ilgili Yasa altında yapılan *“Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler”* Tüzüğü'nün

---

¹⁵ allocative efficiency

12'nci Maddesinin (6)'ncü Fıkrasının (A) Bendine göre 'Uzun Dönem Artan Maliyetler' hesaplama yöntemi olarak belirlenmiştir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde, EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim'e fiyat kontrolü ve Maliyet Muhasebesi yükümlülüklerinin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

6.6 Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğü

Mobil haberleşme sağlayıcılarına kendi şebekelerinde tekel konumunda oldukları göz önünde bulundurulduğunda, toplam gelirleri içinde önemli miktarlara sahip olduğu gözlenen çağrı sonlandırma gelirleri nedeniyle diğer haberleşme sağlayıcılara sundukları çağrı sonlandırma ücretlerini olabildiğince yüksek tutma eğiliminde olabilecekleri açıktır. Dolayısıyla, zorunlu unsur niteliğini haiz olan hizmetlerde düzenleyici müdahalelerin de olmaması durumunda kaynakların etkin bir şekilde tahsisinde ciddi güçlükler ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, daha iyi bir kaynak tahsisine neden olacak ve rekabetin tesisine zemin hazırlayacak fiyat yapısının oluşması için, gerekli müdahalenin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtması önemlidir. Nitekim, haberleşme sağlayıcılar için hem bir maliyet, hem de gelir unsuru olan ara bağlantı hizmeti ile ilgili olmayan maliyetlerin kapsama alınmamasının sağlanması ve diğer haberleşme sağlayıcıların almadıkları hizmetin maliyetine katlanmak zorunda bırakılmalarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Tek başına ara bağlantı hizmetinin maliyeti, oluşturulacak maliyet modeli ile ortaya konulabilir. Ancak amaç sadece ara bağlantı hizmetinin maliyetinin tespiti değil, söz konusu hizmet dolayısıyla ayrımcılığa yol açılıp açılmadığının denetlenmesi ve ara bağlantının diğer hizmetlerle olan ilişkisinin görülmesi olduğundan, haberleşme sağlayıcının faaliyetlerinin geneline ilişkin detaylı gelir ve maliyet verilerinin derlenmesi için hesap ayırımı yapılması gerekmektedir.

Muhasebeyi ayırma yükümlülüğü, şeffaflık ve ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün işlevselliğine destek verirken, tarife kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüklerinin uygulanmasına yönelik olarak da getirilebilmektedir. Bu kapsamda, ayrımcılık yapmama ilkesi ile muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün birlikte uygulanmasının çapraz sübvansiyona yönelimleri azaltılabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle, muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün esasen mobil haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde ilgili pazarda EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim'e muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

6.7 Ortak Yerleşim Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (5)'inci fıkrasına göre "Kurum ayrıca etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği

haberleşme sağlayıcısının elektronik haberleşme sistem ve şebekelerinin bulunduğu arazi ve tesislerinde; diğer haberleşme sağlayıcıların donanımları ve ekipmanları için başta fiziksel ortak yerleşim olmak üzere her türlü ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü getirebilir” denilmektedir.

Elektronik haberleşme şebekelerinin yaygın altyapı kurulumunu gerekli kıldığı ve bu yönde yapılacak yatırımların ekonomik açıdan maliyetli, güç ve zaman alıcı olduğu göz önüne alındığında; mevcut altyapıların ya da tesislerin haberleşme sağlayıcılarca paylaşılmasının sağlanması ile, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda kaynak israfının önlenmesinin ve altyapı kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasının yanı sıra yatırım ve hizmet maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi teşvik edilerek sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulması, çevrenin korunması ve kamu sağlığı ile güvenliğinin sağlanması söz konusu olabilecektir.

Bu çerçevede, mobil haberleşme sağlayıcıların kablolu/kablosuz iletim tesisleri ile kendi malzeme ve ekipmanlarını diğer haberleşme sağlayıcıların ortak kullanmalarına imkân sağlamak üzere santrallerde bina paylaşımı ve fiziksel ortak yerleşim yapmaları, kaynakların etkin kullanılması ile erişim ve/veya ara bağlantının sağlanması açısından gerekli görölmektedir. Bu nedenler ışığında, ortak yerleşim sağlama yükümlülüğünün mobil haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünölmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünöldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde, EPG’ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim’e ortak yerleşim yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği düşünölmektedir.

SORU 8

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlölüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

7. SONUÇ

Mobil çağrı sonlandırma pazarına ilişkin olarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü ve diğer ilgili elektronik haberleşme mevzuatı çerçevesinde;

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim ile kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen diğer mobil haberleşme sağlayıcıların mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim’in;

1. Erişim ve/veya Ara bağlantı sağlama yükümlülüğüne,
2. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğüne,
3. Şeffaflık yükümlülüğüne,
4. Referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğüne,
5. Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüğüne,
6. Muhasebeyi ayırma yükümlülüğüne,
7. Ortak yerleşim sağlama yükümlülüğüne

tabi olmaları kararlaştırılmıştır.

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların yanı sıra kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen diğer mobil haberleşme sağlayıcıların ise;

1. Erişim ve/veya Ara bağlantı sağlama yükümlülüğüne,
2. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğüne,
3. Şeffaflık yükümlülüğüne

tabi olmaları gerekmektedir.

KAMUOYU GÖRÜŞÜ SORULARI

Soru 1:

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2:

Genel anlamda, alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Soru 3:

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4:

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında talep ve arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmelere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 5:

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 6:

Üçlü kriter testi ile ilgili değerlendirmelere katılıyor musunuz?

Soru 7:

Şebekesinde çağrı sonlanan her bir mobil haberleşme sağlayıcının mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 8:

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

İletişim bilgileri;

Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu

Adres: Osmanpaşa Caddesi,
Ferah Yağcıoğlu Apt. Kat 2 Daire 1
Köşklüçiftlik, Lefkoşa, K.K.T.C.

Tel: +90 392 227 9611

Faks: +90 392 227 9635

E-mail: info@bthk.org